

det att ställa den mer kritiska frågan: vems kök är det som synliggörs? Kan-
 ske är denna något mer utmanande än frågan om vad ett kök är. I antologin
 är det trots allt ett ganska enhetligt kök som undersöks, det vill säga det kök
 som till största del innefattar och rymmer en relativt välbeställd kärnfamilj.
 Det skulle vara givande att också inkludera perspektivet om vilka kök som
 ställs utanför denna berättelse. Det saknas således en mångfald vad gäller
 vad ett kök kan vara, till exempel undersöks inte kollektiva boendes köksut-
 rymmen, inte heller berörs storköken, såsom skolkök, och inte heller alterna-
 tiva lösningar, exempelvis soppkök, som fick ersätta det egna hemmets kök
 för dem som inte hade den möjligheten. Med ett bredare perspektiv skulle
 bostadskris och hemlöshet kunnat belysas. Även frivilliga och ofrivilliga
 kollektivboende, liksom självförsörjande under första hälften av 1900-talet,
 som inte sällan bodde i små utrymmen utan egna möjligheter att laga mat,
 hade kunnat synliggöras, vilket hade gett 1900-talets kökshistoria en större
 bredd. Påtagligt frånvarande är således frågan om det har funnits ett kon-
 flikternas kök. Att köket varit, och är, en plats för drömmar, idealskapande
 och vardagsliv synliggörs och beläggs mycket väl i boken, men har köket inte
 också varit en plats för konflikter, liksom fungerat exkluderande för den
 som inte levde i en kärnfamilj i en standardiserad bostad?

Sammantaget är dock antologin *Köket* en bok som rymmer flera svar på
 hur detta rum, eller denna plats, förändrats, brukats och använts för att
 skapa såväl drömmar som normativa praktiker under det långa 1900-talet.
 Den visar på ett förtjänstfullt sätt hur det på ytan vardagliga också innefat-
 tar stora frågor om hur livet, liksom samhället i stort, bör ordnas.

Lunds universitet

EMMA SEVERINSSON

Erika Sandström, *Han, hon och hunden: Feminiseringen av svensk hundsport
 1918–2017* (Uppsala: Opuscula Historica Upsaliensia 2018). 127 s.

På behändiga 127 sidor tecknar historikern Erika Sandström den svenska
 hundsportens historia mellan 1918 och 2017. Under tidsperioden menar
 Sandström att hundsporten gått från att vara en tydligt manlig sport till att
 idag vara en övervägande kvinnlig sport. Boken är kronologiskt disponerad
 med fokus på genus och genusförändringar. Centrala begrepp för Sandström
 är avmaskulinisering och feminisering med vilka hon vill förstå skiftet i
 genuskodning. Sandström utgår även ifrån Yvonne Hirdmans uppdelning
 av 1900-talet i tre genuskontrakt (hushållkontraktet, jämlikhetskontraktet
 och jämställdhetskontraktet) för att beskriva relationen mellan män och

kvinnor. Undersökningens studieobjekt är Svenska brukshundklubben grundad 1940 och dess föregångare Svenska Skydds- och Sjukvårdshunden bildad 1918. Källmaterialet består främst av föreningarnas interna material så som föreningsstidning och mötesprotokoll.

Undersökningens första period, 1918–1939, fokuserar på hundsportens manliga prägel. De tidigaste brukshundföreningarna grundades med ett militärt syfte och en majoritet av medlemmar tillhörde samhällets övre skikt. Likt andra överklassporter under 1920-talet deltog även en del kvinnor i tävlingar. Detta ändrades dock under den andra perioden i Sandströms bok som hon rubriksätter ”1940–1962. Damsektionernas tid”. Sandström menar att Hirdmans hushållskontrakt är påtagligt genom den tydliga uppdelningen i kvinnligt och manligt som återfanns i klubben. Kvinnorna kom allt mer att fungera som supporterskara som förvisso fyllde en viktig funktion med kaffekokande och ordnande av basarer men samtidigt var tydligt åtskild från hundsportstävlandet. Aktiviteter ordnade av Svenska brukshundklubben blev under denna period även allt tydligare familjecentrerade där männen tävlade medan deras fruar och barn umgicks med varandra under trevliga former.

Den tredje perioden, 1963–1999, karaktäriserades av en uppgång i medlemmar, och än viktigare, i kvinnliga medlemmar. Den snabba ökningen av intresserade härrör enligt Sandström bland annat från TV-programmet ”Sådan herre, sådan hund” som sändes 1967 varpå många svenskar ville gå på lydnadskurser med sina hundar. Under perioden blev också allt fler kvinnor instruktörer för dessa populära lydnadskurser, en uppgift som tidigare nästan uteslutande förbehållits männen. Detta förklarar Sandström med det stora interna behovet av instruktörer efter TV-succén, men också genom den ökade jämställdheten i samhället. Denna förändring menar Sandström är ett av de första stegen i en avmaskulinisering av instruktörsuppdraget.

Undersökningen sträcker sig till 2017 och det samtida perspektivet gynnar bokens huvudpoäng, att hundsport idag är en kvinnligt dominerad sport. Att Sandström även poängterar hundens förändrade roll i samhället är givande för förståelsen och ytterligare resonemang om vad hundens nästintill mänskliga position gör för hundsporten skulle vara intressant att läsa i en framtida artikel eller bok.

Sandströms bok ger en god bild av hundsportens historia och lär locka till läsning även utanför de akademiska kretsarna. Hon har flera intressanta ingångar för att förklara hur hundsporten skiftat från en manlig till en kvinnlig sport. Däremot står ibland bokens kronologiska form och fokus på statistik i vägen för utvecklandet av de kanske relevantaste resonemangen. Sandström poängterar den ökade delen barn och unga i föreningens verksamhet under 1960-talet och nämner att de flesta av dessa var flickor. Att

lyfta denna aspekt ytterligare och bredda genusperspektivet från att främst handla om manligt och kvinnligt till att även inkludera flickforskning hade varit givande. Sandström beskriver också hur hundsporten var "färglös" under 1970- och 1980-talen, med detta menar hon att hundsporten varken var tydligt manlig eller kvinnlig. Denna period kan förstås som särskilt relevant och unik i hundsportens historia, ett skeende som gärna hade fått ett eget kapitel. Sandströms intressanta bok hade slutligen gynnats av ett bredare genusperspektiv där även nyare forskning hade kunnat få plats, ett uttalat intersektionellt perspektiv hade berikat analysen. Sandström poängterar nämligen att både klass och plats är viktiga faktorer i förståelsen av hundsporten men utvecklar inte detta vidare i större utsträckning.

Stockholms universitet

WILMA SJÖBERG